

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2023 – Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ – 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ: ΒΕΒΑ ΚΑΛΛΙΟΠΗ, ΣΙΧΛΙΜΙΡΗ ΣΤΑΣΙΝΗ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, ΜΑΤΖΟΡΑΚΗ ΣΠΑΡΤΗ, ΜΗΛΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΠΑΤΣΟΥΡΑ ΣΟΦΙΑ, ΠΕΤΡΟΥΤΣΟΥ ΒΙΟΛΕΤΤΑ, ΧΑΪΝΤΟΥΤΗΣ ΗΛΙΑΣ

A.1. α. 1. Λ

2. Λ

3. Σ

β. α. 1

β. 3

B1. Στην πρώτη παράγραφο ο Αριστοτέλης επιχειρεί να δώσει τον πρώτο ορισμό της έννοιας πόλις εφαρμόζοντας τη «γενετική» μέθοδο, αφού βάση της έρευνας του αποτελεί το ερώτημα «πώς γεννήθηκε η πόλις».

Στον ορισμό αυτό διακρίνουμε το προσεχές γένος της πόλης, που είναι ο όρος κοινωνία και την ειδοποίησή της διαφορά, το ιδιαίτερο δηλαδή γνώρισμα που τη διαφοροποιεί από τις όμοιές της. Η πόλη είναι ανώτερη ποιοτικά (ή πασών κυριωτάτη) και ποσοτικά (πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας), αλλά η κυριότερη διαφορά της είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει και το οποίο υπερβαίνει τους επιμέρους σκοπούς των άλλων κοινοτήτων. Αυτό δεν είναι άλλο από το εὖ ζῆν των πολιτών, την ευδαιμονία, την ανώτερη ζωή που υπηρετεί το συμφέρον του συνόλου.

Η πόλις είναι για τον Αριστοτέλη μία συμβιωτική κοινότητα και μάλιστα είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μια συντεχνία κ.ά. Η πόλις δεν είναι απλώς μια ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της, αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Ὑψιστος σκοπός της ύπαρξής της είναι το κοινό αγαθό, η συλλογική και ατομική ευτυχία των μελών της που επιτυγχάνεται μέσω της αυτάρκειας.

Η αυτάρκεια αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της πόλεως και πρωταρχική επιδίωξή της. Με αυτήν δηλώνεται η επάρκεια των αγαθών που είναι απαραίτητα για την απόκτηση και διατήρηση της συλλογικής ευτυχίας (ευδαιμονίας). Πρόκειται για αγαθά εξωτερικά (υλικά), σωματικά και ψυχικά. Στα Ἠθικά Νικομάχεια ο Αριστοτέλης μας είπε καθαρά τι εννοεί με αυτή τη λέξη. Χρησιμοποιούμε, είπε, αυτή τη λέξη όταν θέλουμε να δηλώσουμε

πως κάτι είναι και μοναχό του τέλειο αγαθό, ότι και μόνο του κάνει τη ζωή άξια να τη ζήσει κανείς, έχοντας το αίσθημα ότι δεν έχει ανάγκη από τίποτε άλλο. Στο δικό μας χωρίο η πόλις χαρακτηρίζεται *τέλειος*, ακριβώς γιατί τίποτε άλλο δεν χρειάζεται πέρα από αυτήν ο πολίτης, αφού η πόλις είναι αυτάρκης, μπορεί δηλαδή και μόνη της να του χαρίσει το πιο μεγάλο αγαθό που είναι το *εὖ ζῆν*, η ευδαιμονία.

Απαραίτητες προϋποθέσεις της καλής κοινωνικής ζωής ο Αριστοτέλης (Πολιτικά 1325b13 κ.ε.) απαριθμεί τις εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό.

B2. Τόσο ο Αριστοτέλης στο κείμενο αναφοράς όσο και ο Ανώνυμος του Ιαμβλίκου στο παράλληλο κείμενο αναφέρονται στα χαρακτηριστικά του φανταστικού Υπερανθρώπου. Στην προσπάθειά του να στηρίξει τη θέση του υπέρ της εξουσίας του πλήθους ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί μία παρομοίωση-αναλογία που αντλείται από τον χώρο της μυθολογίας. Σύμφωνα με αυτήν παρομοιάζει το πλήθος των πολιτών με έναν φανταστικό Υπεράνθρωπο (*ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τό πλήθος*). Αντίστοιχα ο Ανώνυμος του Ιαμβλίκου αναφέρεται στα χαρακτηριστικά του φανταστικού Υπερανθρώπου ο οποίος περιγράφεται ως «άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες».

Ο Αριστοτέλης με την παρομοίωση του Υπερανθρώπου αποδίδει τα χαρακτηριστικά του πλήθους: όπως ακριβώς ενεργεί ένας υπερφυσικός άνθρωπος με πολλά χέρια, πόδια και αισθητήρια όργανα (*ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον, πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις* – αναφορικό μέρος), έτσι και το πλήθος ενεργεί με συσσωρευμένη αρετή και εξυπνάδα (*οὕτω τό πλήθος καὶ περί τὰ ἦθη καὶ τήν διάνοιαν* – δεικτικό μέρος). Δηλαδή, καθώς ο καθένας διαθέτει ένα μόριο αρετής και φρόνησης, το πλήθος ως οργανικό σύνολο θα διαθέτει πολλές σωματικές, ηθικές και πνευματικές ικανότητες συγκεντρωμένες. Αντιστοίχως, και ο Ανώνυμος του Ιαμβλίκου αναφέρεται στα παρεμφερή χαρακτηριστικά του φανταστικού Υπερανθρώπου περιγράφοντάς τον ως «χαλύβδινο με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις».

Συνοψίζοντας, ο Αριστοτέλης ταυτίζει τον φανταστικό Υπεράνθρωπο με το πλήθος για να αναδείξει την υπεροχή του ως προς την άσκηση της εξουσίας σε σχέση με τους λίγους και άριστους, ενώ ο Ανώνυμος του Ιαμβλίκου αντιπαραθέτει τον φανταστικό Υπεράνθρωπο με το πλήθος, υποστηρίζοντας και ο ίδιος την υπεροχή των πολλών έναντι του ενός-παντοδύναμου ανθρώπου.

- B3.** οπτική: ὀρῶμεν
σύσταση: συνεστηκυῖαν
λάθος: ἀλήθειαν
δοχείο: ἐνδέχεται
ποδήλατο: πολύποδα

B4. 1β, 2β, 3α, 4α, 5β.

Γ.1. Σωκράτη φαίνεται (/είναι πιθανό) ότι όλα αυτά που γεννιούνται ακολουθούν την ίδια διαδικασία, και εκείνα που φυτρώνουν από τη γη και τα υπόλοιπα ζώα και ο άνθρωπος. Γιατί και στα φυτά αυτό καθίσταται πολύ εύκολο για εμάς, όσοι καλλιεργούμε τη γη, το να προετοιμάσουμε δηλαδή όλα όσα προηγούνται της φύτευσης και την ίδια την φύτευση· όταν λοιπόν αυτό που φυτεύτηκε επιβιώσει, στη συνέχεια η φροντίδα του βλασταριού γίνεται και μακροχρόνια και επίπονη και δύσκολη. Το ίδιο φαίνεται ότι συμβαίνει και με τους ανθρώπους: από τη δική μου εμπειρία βγάζω συμπέρασμα και για τα άλλα. Για μένα δηλαδή η δημιουργία (/γέννηση) του γιου μου αυτού εδώ, είτε πρέπει να την ονομάσω βλάστηση είτε τεκνοποιία, έχει αποδειχθεί η πιο εύκολη απ' όλα, η ανατροφή του όμως ήταν και δύσκολη και διαρκώς επίφοβη για μένα που φοβάμαι γι' αυτόν.

- Γ.2.** Ο Θεάγης έχει την αξίωση (ἀξιῶν) από τον πατέρα του Δημόδοκο:
- να τον φροντίζει (ἐπιμεληθῆναι ἑαυτοῦ)
 - να πληρώσει (τελέσαι) κάποιον σοφιστή (τινὶ τῶν σοφιστῶν) για να τον κάνει σοφό (αὐτὸν σοφὸν ποιήσει)

Επειδή:

ζηλεύει (ἐζήλωκεν) τους συνομήλικους (τῶν ἡλικιωτῶν) και τους συμπολίτες του (καὶ δημοτῶν) για τους λόγους που εκφωνούν (λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες).

- Γ.3.** σχέσ
ῥάδιον - ῥᾶον
ἀγεννοῦς
ἐπιθυμεῖν
τὰ ἄστη
καταβησόμενοι
παλαίτερον
τῶν ἐπιμεληθέντων
οἵτινες

- Γ.4. α. τὸν αὐτόν:** ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *τρόπον*.
τούτο: υποκείμενο στο ρήμα *γίνεται*.
ὀνομάζειν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *δεῖ*, αναγκαστική ετεροπροσωπία.
πάντων: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο *ράστη*.
εἰς τὸ ἄστυ: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο (κατεύθυνση) στη μετοχή *καταβαίνοντες*.
μοι: ἔμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *παρέχει*.
σοφόν: κατηγορούμενο στο αντικείμενο (*αὐτόν*) του ρήματος *ποιήσει*.
- Γ4. β.** Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἡ δέ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ αὐτόν / τούτον / ἐκεῖνον / ἔ / φοβοῖ / οἴη